

Milí spoluobčané, milí rodáci, vážení hosté,

dovoluji si vás pozdravit a uvítat na naší mimořádné slavnosti, věnované 650. výročí naší roztocké obce. Je to zároveň příležitost pro nás pro všechny, abychom si připomněli její staleté dějiny a výsledky pracovního úsilí našich předků, i to, co tento kus krajiny a lidé kolem znamenali a znamenají pro nás a naše životy.

Když tato obec uprostřed středověku vznikala, byla už v Praze univerzita a pouhé tři roky předtím položil císař Karel IV. základní kámen k dnešnímu Karlovu mostu. Tady u nás se však dosud proháněla divoká prasata. Němečtí kolonisté, pozvaní našimi Přemyslovci teprve mýtili krkonošský hvozd a dělali ho obyvatelným. Při potocích a říčkách pak v údolích vznikaly dlouze se táhnoucí vesnice. V nich potom od jednotlivých selských gruntů vedly dlouhé úzké lány až do končin, jak dnes říkáme. To platí o Roztokách stejně jako o Studenci, Mříčné nebo Kunraticích.

Na místě dnešních Roztok vznikly původně dvě vsi. Na dolním konci pod hrádkem, z jehož německého názvu *Burglein* vznikl náš *Prklín*, to byla poddanská ves mečířů a špendlíkářů – odtud dodnes časté jméno Mečíř v obci. Hrádek i víska byly pak rozbořeny a vypáleny v husitských válkách. Na horním konci dnešní obce existovala ves zvaná *Zásadka*, která rovněž zpusťla za husitských bouří a definitivně zanikla za třicetileté války, kdy se tudy přehnala švédská a císařská vojska. Ves vlastnilo v průběhu dějin několik šlechtických rodů, nejprve Valdštejnové se sídlem ve Štěpanicích, nakonec a nejdéle Harrachové, kteří sídlili na zámku v Branné.

Co nezničily v těch dobách války, ničil oheň. Lidská obydlí byla vesměs dřevěná, takže každá ves opakovaně hořely. Jen vzácné domy postavené z kamene přetrvaly. Na horním konci vsi tak přežily dva domy: starý zásadecký dvůr (č. p. 67), dnes podle posledního majitele nazývaný „u Svatých ve dvoře“, a jako druhý dům Čermákových (č.p. 63), jemuž se dodnes příznačně říká „v Kamenici“.

Historicky nejcenější památkou obce je kostel zasvěcený sv. Filipovi a Jakubovi, postavený ve stylu a výzdobě českého baroka v polovině 18. století. Ten měl předchůdce, dřevěný kostelík z poloviny 14. století, který stál na návrší v dolní části obce v blízkosti historického hřbitova. Když se obec rozrostla, byl v 18. století založen kolem nového kostela další hřbitov, a když ani ten nedostačoval, vznikl koncem 19. století nedaleko hřbitov dnešní. Také škola se od chvíle, kdy Marie Terezie zavedla povinnou školní docházku, po vsi všelijak stěhovala. Sídliila i v tzv. Klazarově domě, jež obci věnoval poslední člen vlivné obchodnické rodiny. Za císaře Josefu II. bylo koncem 18. století nařízeno číslování domů.

Významné události poznamenaly naši obec v 19. století. Zrušení roboty r. 1849 oslavovali obyvatelé vysazováním lip. Život na vsi byl i tehdy krušný. Většinou velmi početné rodiny živila nepříliš úrodná a nedostatečně hnojená půda. Proto, i některé Roztočáky zlákaly naděje na lepší živobytí ve Spojených státech. Vystěhovalectví dodnes připomínají pomístní názvy: *Brémy* – tj. přístav, kde se nasedalo na loď – a *Amerika*.

Celkový rozmach zažívala obec v posledních desetiletích 19. století. Katastry Roztok a Kruhu procházela železniční trať, bylo postaveno nádraží Roztoky-Kruh, takže obec získala snadnější spojení se světem. Ve vsi, žijící dosud zemědělským životem, začaly rodiny Klazarů a Horáčků podnikat a obchodovat v textilním oboru. Dosavadní domácká výroba, kdy si zemědělci po večerech při světle petrolejek přivydělávali jako domácí tkalci, začala ustupovat tovární výrobě na mechanických stavech. V obci vznikly během 4let mechanické tkalcovny, které pak v letech rozkvětu zaměstnávaly stovky dělníků na nějakých 1500 stavech. Podnikání se šířilo i do dalších oborů: ve vsi byly v průběhu let 2 pily, cihelna, 2 mlýny, 6 obchodů smíšeným zbožím a – 7 hospod. Před I. světovou válkou žilo ve vsi 1580 obyvatel.

Velkým mezníkem ve vývoji obce byl rok 1938. Po něm, s krátkou přestávkou tří polosvobodných poválečných let, následovala doba dvou totalitních režimů. Období nacistické okupace a Protektorátu

prožila obec v dusné atmosféře politického útlaku a hmotného strádání i ojedinělých represí, ale v celkové soudržnosti, až na několik málo mravně či vidinou prospěchu pokřivených jednotlivců, budících strach i opovržení. Po ukončení války odešla však téměř třetina roztockých obyvatel do vysídleného pohraničí.

Po komunistickém převratu v únoru 1948 byla obec vystavena tvrdým zkouškám. Vykonstruovanými obviněními třídně zdeformované justice byla řada roztockých občanů odsouzena k vysokým trestům v celkovém trvání kolem 150 let žaláře. Většinou šlo o opuštění republiky nebo o napomáhání k útěku a s tím spojené vyzvědačství.

Nad Janem Horáčkem, strážmistrem vězeňské služby, byl vysloven trest smrti a Horáček byl v listopadu 1951 popraven.

Jaroslav Grossmann, strojní zámečnick, za války uprchl do Sovětského svazu, jako člen Svobodovy armády se účastnil osvobození Československa, za což byl dvakrát vyznamenán. Po Únoru odešel na Západ, vrátil se do republiky s úkolem letecky převézt na Západ ministra Drtinu. Akce byla v době všesokolského sletu r. 1948 krátce před provedením prozrazena, a to Grosmanovým roztockým kamarádem. Grosman byl odsouzen k 20 letům těžkého žaláře. V roce 2008 byl Grosman prezidentem republiky vyznamenán řádem Tomáše Garika Masaryka III. stupně.

Za napomáhání k útěku přes hranice, za velezradu, vyzvědačství a za tzv. podvracení republiky byli odsouzeni tyto roztoční občané:

Karel Horáček, řezník, poprvé k 18 letům a podruhé k 2,5 roků odnětí svobody.

Zdeněk Rajm, technický úředník a Jiří Řezníček, stavbyvedoucí, oba k 17 roků odnětí svobody

Rudolf Baitl, výpravčí ČSD, byl za velezradu a vyzvědačství odsouzen k 20 letům odnětí svobody.

Oldřich Zub, strážmistr, byl za vojenskou zradu a velezradu vojenským soudem odsouzen k 15 letům odnětí svobody.

Pohnuté osudy měl také MUDr. Oswald Süß, lékař, specialista na léčení bércových vředů. Za války čelil podezření z židovského původu, po válce zachránila oblíbeného lékaře před odsunem

demonstrace pacientů v Roztokách. V roce 1958 byl však pod nicotnou záminkou odsouzen na 10 let žaláře.

Další občané: František Macoun, Vlastimil Sucharda, Vladimír Svatý, Josef Grosman, Antonín Cerman, Josef Dufek, Josef Štěpánek, Ludmila Macháčková – Štěpánková, Karel Straka, Josef Soukup a Miroslav Soukup byli odsouzeni k trestům v celkové délce bezmála 50 let

Celková výměra trestů udělených roztockým občanům v letech po únorovém převratu tak přesahuje 150 let.

Tyto hrůzostrašné události sledovaly politické cíle, vytvořit ve vesnici a okolí atmosféru strachu a uskutečnit tak snadněji kolektivizaci zemědělství. Té odolalo jen několik statečných odpůrců. Zato se postupem času podařilo od základu změnit způsob života a mentalitu lidí pracujících v zemědělství, zbavit je hodnot tradičního selství od láskyplného vztahu k půdě po náboženskou víru a její svobodné vyznávání. Ze samostatných zemědělců se stali zemědělství dělníci s jakýmsi pochybným družstevnickým statutem.

Nelze ovšem všechno vidět černě. Věci se vyvíjely, nadešla milostivá 60. léta Pražského jara a pak sovětská okupace, která národ znovu sjednotila. Poskytla dokonce sekerníkům z 50. let možnost, aby se káli a prosazovali socialismus s lidskou tváří. V těchto letech dubčekovské euforie a pak za Husákovy normalizace zodpovědní lidé v obci vykonali leccos dobrého.

Rok 1989 zešíroka otevřel brány nejrůznějším aktivitám. I naší obci jako by narostla křídla. Zopakujme si aspoň to nejhlavnější, co bylo za posledních 20 let vykonáno: již v roce 1992 začalo minulé zastupitelstvo s přípravou a realizací vodovodní sítě. Tato akce byla vzhledem ke své rozsáhlosti rozdělena do několika etap a byla ukončena kolaudací až v roce 2000. Poslední etapou byl přivaděč z Obce Martinice, který zásobuje hoření část Roztok a zároveň může posloužit jako záložní zdroj pro naši obec. Zajímavostí je i délka vodovodního řadu, která činí cca 17 kilometrů. V dalším roce byla zcela zrekonstruována tehdy nevyhovující školní jídelna. V roce 2002 se z důvodu ukončení působnosti Jednoty zastupitelstvo rozhodlo k zakoupení obchodního střediska. Z počátku byly prostory prodejny pronajímány, ale časem musela být založena společnost se

stoprocentní účastí obce, která nyní prodejnu provozuje. V roce 2005 byla zahájena rekonstrukce a přístavba sokolovny, která tak umožnila žákům základní školy i široké veřejnosti sportovat ve kvalitním prostředí. V průběhu tohoto období jsou postupně opravovány budovy v majetku obce, byla provedena celková rekonstrukce veřejného osvětlení, probíhá postupná oprava komunikací. Nelze nezmínit ani nákup stavebních pozemků, které budou v příštím období nabízeny k vesnické zástavbě. Vzhledem k tomu, že prioritou současného vedení obce je zajištění kvalitní školní a předškolní výchovy, jsou připraveny tři projekty, které by ke zlepšení měly značnou měrou přispět. Největším soustem asi bude zateplení a výměna zdroje tepla v budově školy a zároveň stavební úpravy, které by měly celou školní výuku přesunout do jedné budovy. Ve druhé etapě dojde k zateplení a výměně zdroje tepla v budově školky. Oba tyto projekty by měly být částečně financovány z fondu životního prostředí. Celý tento projekt by měla uzavřít výstavba nové školní kuchyně v budově obchodního střediska. Tím by došlo k využití volných prostor a zároveň by byla zcela vyprázdněna školní budova II.

Těchto pár věcí chtěl jsem Vám, vážení spoluobčané, přátelé a hosté, připomenout při našem dnešním slavném jubileu. Na závěr bych rád připomněl několik jmen, která si podle mého soudu zaslouhují, aby byla s naší obcí trvaleji spojována:

Na našem hřbitově odpočívá spisovatel a po jistou dobu učitel na zdejší škole Josef Šír, autor povídek a románů z našeho kraje, např. *Pašerák*, *Tkalci* nebo *V horské škole*, který zůstává ve stínu slavnějšího krajana Karla Václava Raise.

V naší obci žil a o Roztokách i psal – zejména o zdejší slavné jarní pouti – Otokar Klazar, syn podnikatelské rodiny. Psal povídky, drobné humoresky i básně a přátelil se s pražskými literáty z generace Jana Nerudy. Svou knížku *Momentky, drobné povídky a humoresky* vydal r. 1904 v Jilemnici.

Také dva malíře mají Roztoky ve svém rodokmenu. Jan Šonský přátelům štědře rozdával své obrazy krajin a chalup i portréty lidí z Roztok a okolí. A mladý Jiří Straka, znalec čínského světa, uvedl se nedávno v pražském Rudolfinu výstavou obrazů vytvářených v duchu čínské malby.

Připomenout je třeba záslužnou činnost roztockých divadelních spolků. Brzy po válce se v Roztokách hrála i světová klasika, Čapkova *Matka* nebo Molierův *Lakomec*. Zásahu na tom měli zejména: Josef Staněk jako režisér a zubař Rudolf Boháček jako scénograf. Pro inspiraci k těmto hrám se jezdilo i do pražských divadel. Sportovní nadšení tehdy vyvrcholilo vybudováním fotbalového stadionu dobrovolnou brigádnickou prací.

Svým vynálezem tryskového stavu naši obec proslavil novopacký rodák Vladimír Svatý, majitel roztocké továrny na Severce. Je to vynález světového významu, který znamenal převratnou událost v textilní výrobě. Doprovázely jej dramatické události: Nejprve byl za minulého režimu vynálezce v souvislosti se svým objevem vězněn, potom, když se o něj začali zajímat Rusové, dostal za něj státní cenu Klementa Gottwalda.

Josef Kubát, vědec v oboru fyziky a chemie, profesor na vysokém učení ve švédském Stockholmu a Goteborgu, uskutečnil své výzkumy ve Švédsku, ale na svou vlast nikdy nezapomněl. To vědí nejen Roztoky, jejichž je dnes občanem, ale např. ve Zlíně. Tamější universitě prof. Kubát vyškolil dvě generace vědeckých pracovníků, kterým umožňoval u sebe ve Švédsku stáže.

Daniel Kubát, mladší bratr Josefa Kubáta, také absolvent jilemnického gymnasia, donucený emigrovat, poté co byl vyloučen ze studia na Karlově universitě a musel pracovat jako dělník v novopackém tunelu. Po dramatické pouti Evropou nakonec dosáhl hodnosti profesora sociologie na americké universitě.

Josef Čermák, historik literatury - komparatista, dlouholetý šéfredaktor Odeonu, největšího pražského nakladatelství, 16 let učil světovou literaturu na Karlově universitě. Je autorem několika knih o Franzi Kafkovi, vydavatelem jeho dosud nepublikovaných textů a překladatelem Kafky i jiných autorů a děl z němčiny, francouzštiny, španělštiny, italštiny a angličtiny.

Vím, že tento výčet zdaleka není úplný a že by jej možná každý z vás uměl doplnit. A tak, vážení přátelé, obraťme zraky do budoucnosti a

popřejme naší milé obci a všem jejím obyvatelům, hostům a příznivcům, aby nadále vzkvétala a dokázala zdolávat všechny překážky, kterých nikdy není málo)

Závěrem mi dovoluji, abych ze srdce poděkoval všem těm, kteří se s velkým nasazením podíleli na přípravách a hladkém průběhu tohoto slavnostního dne. Moc si jejich nasazení vážím.